

мережі Інтернет, управління навчальними комп'ютерами та окремими прикладними програмами;

- наявність у складі освітнього середовища комплексу апаратно-програмних ресурсів, що відповідають вимогам навчальних планів, та методик їхнього застосування під час проведення занять, тестування та самопідготовки;

- гарантійна підтримка та сервісне обслуговування комплексу;

- методична підтримка викладачів навчальних закладів тощо.

Таким чином, автоматизовані системи на різних рівнях державного управління стали невід'ємним атрибутом інформаційного суспільства, основною тенденцією розвитку якого є створення єдиного інформаційного простору в усіх сферах діяльності суспільства.

Література:

1. Забродська Л.М. Інформатизація закладу освіти: управлінський аспект. – Х.: Видав. Група «Основа», 2003. – 240 с.
2. Козлова О.Г. Сутнісні складові інноваційної діяльності вчителя. – Суми: ВВП, 1999. – С. 34-47.
3. Концепція Національної програми інформатизації // Голос України. – 1999. – №65. – С. 10-12.

В данной статье рассматривается проблема информатизации управления учебным заведением, анализируются возможности применения современных программно-технических комплексов с целью обеспечения автоматизации и повышения эффективности управления учебными заведениями разных уровней аккредитации.

This article reviews the problem of informatization of management in education institutions and analyzes the possibilities of modern program-technical complexes application with a view to providing automation and effectiveness increase of management in educational institutions of different accreditation levels.

УДК 37.032

**Т.М. Горохівська
м. Суми, Україна**

ІСТОРИЧНА НАУКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми. Сучасний педагогічний університет, а саме в ньому формується найбільше педагогічних кадрів держави, практикує різноманітні форми становлення, виховання і самовиховання світоглядної культури майбутнього вчителя. Основне навантаження в цих випадках припадає на зміст навчального процесу. Тому першим і головним завданням підвищення ефективності процесу формування світоглядної культури студента є трансформація навчального процесу відповідно до вимог епохи, новітніх здобутків сучасної науки, культури і соціальної практики.

Зазначені вимоги зумовлені як зовнішніми чинниками, серед яких: тенденції світової глобалізації та антиглобалізму, перехід від індустріального до постіндустріального розвитку, становлення інформаційного суспільства, нові соціально-політичні, гуманітарні і моральні реалії світової соціокультурної динаміки, утвердження високих технологій і стратегічне значення інтелектуального ресурсу цивілізаційного поступу, зміна наукової картини світу, активізація ірраціональної складової людської духовності; так і внутрішніми трансформаціями (економічними, політичними, соціокультурними) українського суспільства, серед яких на передній план виходять процеси утвердження державності, активізації ринкових і демократичних перетворень, становлення відкритого

громадянського суспільства, відродження національної культурно-історичної традиції та входження України у європейський і світовий культурний контекст [1, с.9].

Розглядаючи означені чинники як підвалини нової світоглядної культури майбутнього вчителя, важливо здійснити їх теоретичну і педагогічну інтерпретацію, перевести їх зміст у конкретну площину навчального процесу.

Ми вважаємо, що розпочинати слід саме із дисциплін соціально-гуманітарного профілю, серед яких історія посідає особливе місце. Проте незважаючи на те, що історична наука постає важливою і незамінною основою змісту освіти майбутніх вчителів, її значущість нині для формування світоглядної культури розкрита в науковій літературі далеко не повною мірою.

Аналіз попередніх досліджень. Як предмет наукового дослідження проблема світоглядного значення історії завжди була привабливою, актуальною, досліджуваною кращими теоретичними силами своєї епохи. Відомо, зокрема, що першими її дослідниками були Гесіод, Геродот, Платон, Фулідід, Арістотель, Плутарх, Тацит, Цицерон, Августин Блаженний. У середні віки та період Нового часу дослідниками історії були Іоакім Флорський, Віко, Тюрго, Кондорсе, Гердер. Незважаючи на обмеженість історичного досвіду та наукового інструментарію, вищеназвані мислителі реалістично обстоювали думку про те, що поза осягненням історії, її уроків і головних висновків побудова будь-яких моделей сьогодення і, тим паче, майбутнього – приречена на невдачу. Вони підготували основу історичного пізнання, започаткували методологію включення наявних концепцій сенсу історії як в соціальну теорію, так і в соціальну практику.

Значну увагу дослідженню історії, історичної освіти як основи духовної зрілості людини, її світогляду і культури в своїх працях приділяли видатні вітчизняні і російські учені-історики, філософи, правники, письменники ХІХ – ХХ століть, зокрема: М. Аркас, В. Антонович, М. Грушевський, М. Драгоманов, В. Дорошенко, М. Карамзін, С. Єфремов, О. Єфименко, Б. Кістяківський, Д. Чижевський, Д. Яворницький та ін.

Серед сучасних дослідників історії і світоглядного потенціалу теоретичних курсів історичних дисциплін слід назвати В. Андрушенка, Л. Боголюбова, І. Бойченка, Г. Горака, Л. Губерського, В. Горського, В. Кизиму, С. Кримського, В. Куценка, Л. Ліпич, В. Лобаса, М. Михальченка, В. Огнев'юка, Л. Синельникову, О. Пометун, Л. Пироженко, В. Тихоненка, В. Шинкарука, Н. Яковенка та ін.

Зокрема, визначальну роль історичних дисциплін у процесі формування світоглядної культури особистості визначають В. Табачковський, А. Бальсис, В. Ємельянов, В. Лобас, П. Нікітін та ін.

Так, О. Зеленько підкреслює, що використання світоглядного потенціалу історичних дисциплін у навчальному процесі сприяє творчому осмисленню законів та історичних закономірностей, співвідношенню загального і особистого в історії країн і народів [3].

Для світоглядного становлення особистості, відзначає В. Табачковський, важливе світоглядне освоєння історичного досвіду і визнання людства у всьому різноманітті і повноті його духовно-практичних настанов. Лише тоді світоглядне становлення особистості не буде зовнішньою суспільною необхідністю, а перетвориться в переконання, вироблені на базі досвіду практики життя і думки в масштабі історії людства [6, с.76].

Мета статті – полягає в розгляді деяких аспектів впливу історичних дисциплін на формуванні світоглядної культури майбутнього вчителя.

Виклад основного матеріалу. Місце і роль історичної науки в суспільстві визначаються як її пізнавально-освітньою, світоглядною, виховною, так і прагматично-практичною функціями, можливостями використання історичного досвіду сьогодні, а також моделювання його проявів у майбутньому. Проте, на історичних уроках потрібно вчитися, не копіюючи механічно досвід минулого, а упорядковуючи його з метою пояснення практики сьогодення.

У порівнянні з іншими гуманітарними і соціальними науками, що вивчають певні сторони суспільного життя, історія вирізняється тим, що предметом її пізнання є вся

сукупність життя суспільства протягом всього історичного процесу. Історичні науки, відтворюючи історичні явища, розкриваючи їх об'єктивні закономірності, утворюють цілісну картину світу і сприяють формуванню світоглядних принципів взаємодії існуючих поколінь з історичною минулою дійсністю. Разом з тим, багато проблем минулого і сучасності, якими займаються політологи, економісти, соціологи, етнологи та інші фахівці гуманітарно-соціального циклу, можуть бути вирішені тільки на основі історичного підходу та історичного аналізу, на базі роботи, виконаної істориками, тому що тільки збір, систематизація і узагальнення величезного фактичного матеріалу дозволяє побачити і зрозуміти тенденції суспільного розвитку [7].

Вивчення і викладання історичних дисциплін в сучасних умовах ускладнюється через ряд обставин. По-перше, процес переосмислення минулого в нашій країні відбувається в умовах зміни суспільно-економічного і політичного устроїв, в умовах формування нових моральних і світоглядних цінностей. У зв'язку з цим історія перетворилась на поле політичної боротьби, де стикаються не тільки науково-обґрунтована критика, але й політизовані точки зору.

По-друге, історія завжди була тісно пов'язана з політикою, тому сьогодні стикаємось з упередженістю і суб'єктивізмом в оцінках історичних подій, особливо радянського періоду.

По-третє, рівень історичної підготовки, загальної політичної і світоглядної культури молоді не створює сприятливих умов для глибокого критичного осмислення і сприйняття всієї складності і суперечливості історичного процесу.

В таких умовах одним з основних напрямів удосконалення історичної освіти є підвищення виховного потенціалу історичних дисциплін, світоглядне спрямування їх вивчення.

Головною функцією історичної науки є становлення нової людини з високими моральними якостями, сформованою світоглядною культурою, її духовне вдосконалення, підвищення культури і етики людських відносин. Важливість для розвитку особистості закладених в історичні дисципліни світоглядних можливостей підтверджується тим, що вивчення історичних навчальних предметів допомагає студентам формувати світоглядні уявлення, аналітично і логічно міркувати, виявляти закономірності розвитку світу і сучасного суспільства. Історичні приклади доводять, що тільки високий рівень самосвідомості, активна і вільна життєва позиція, творче ставлення до власного буття, критичне відношення до оточуючої дійсності дозволять людині зберегти в собі досягнення світової культури.

Виходячи з важливості саме світоглядних передумов погляду на історію, підкреслимо, що світогляд є результатом духовно-практичного освоєння дійсності суб'єктом, який намагається зрозуміти світ як цілісність і виокремити своє місце в ньому. Світогляд відбиває ту соціокультурну ситуацію, в якій перебувають її конкретні носії – окремі особистості, спільноти людей. В ньому втілюється самосвідомість тієї чи іншої історичної епохи. Як продукт самосвідомості окремої епохи, світогляд обов'язково спирається на комплекс переконань про природу світобудови і місце людини в ній. Світ як цілісність потрапляє в «об'єktiv» світогляду, але відбивається історично, через відношення до нього.

Як сфера самореалізації людини, історія зберігається в різноманітних формах духовної культури, стає предметом світоглядного осмислення. «Бути людиною – означає бути невіддільним від історії» [2, с.13]. Статус історії як світоглядної категорії визначається тим, що поза її межами особистість не може усвідомити причетності до свого народу і людства в цілому.

Разом з тим, історія завжди розглядається людиною не просто як об'єктивний процес, що наділений сутнісними характеристиками, вона розглядається в ролі цінності. Маючи завжди історичний характер, цінності змінюються залежно від історичної епохи, від змін та форм людської життєдіяльності, вони наче живуть в динаміці часу, яка передбачає наявність минулого і майбутнього. Ці та інші обставини роблять цінності рухливими, регулятивними, відносними. Саме в цьому міститься специфічне буття історії як особливого роду ціннісної

предметності. Людина творчо ставиться не тільки до сучасних йому ціннісних форм, але й постійно звертається до минулого, аналізуючи зміст його спадщини, щоб сформувати свій унікальний культурно-історичний світ і створити образ майбутнього. Тому світоглядний погляд на історію так чи інакше має аксіологічне забарвлення.

Ситуація, що нині склалась в державі, диктує необхідність переосмислення пріоритетів, з якими особистість підходить до досягнення історичного минулого і сучасності. Це визначає характер діалогу з історичним минулим, яке розглядається в рамках кардинальних настанов нового мислення – фундаментальних цінностей збереження життя людини, забезпечення вільного самовдосконалення особистості, розвитку світу культури, неможливого без Істини, Краси і Добра.

Аспект, що характеризує перехід історичного знання на рівень світоглядної культури, дуже важливий. Йдеться про контекст, що передбачає гуманізацію історії, погляд на неї як на арену і результат діяльності суверенної творчої особистості. «... Суб'єктом діяльності, з якої утворюються історичні події, є дійсна, жива, конкретна людина» [5, с.58].

Завдяки своїй багатовимірності світоглядна культура сучасного українського суспільства найбільш повно відображає національні інтереси, ідею державності, незалежності України, створюючи платформу для патріотичного виховання студентів. Нині цілком наочною стала необхідність виховання майбутніх вчителів у дусі національної самосвідомості, яка в сучасних умовах трансформації українського суспільства є критерієм зрілості їх світоглядної культури. Адже національна свідомість, сформована на гуманістичних засадах розвиненої світоглядної культури, не призводить до національного екстремізму, а навпаки, завжди виявляється засобом єднання етнічних і загальнолюдських цінностей.

З огляду на це світоглядна культура покликана бути основою становлення громадянськості студентів, яка передбачає єдність моральної, правової і політичної культур. Громадянськість є насамперед світоглядно-психологічним станом особистості, яка відчуває себе громадянином своєї держави, лояльно ставиться до наявних у ній соціальних інститутів, функціонуючих законів. Така особистість є громадянином не тільки формально, але й реально, за станом морально-психологічних характеристик. Тому громадянськість не надається, а виховується. І долучитися до її виховання повинен і викладач, який має підготувати студента до життя в демократичній правовій державі, в громадянському суспільстві, і сам студент, котрий готується стати дійсним громадянином своєї країни. Для цього «потрібна самовіддана, копітка праця, праця не за страх, а за совість, коли сумління – норма, патріотичний обов'язок. Патріотами, як і солдатами, не народжуються, ними стають, якщо живуть одним життям зі своєю Землею, – школою, селом, містом, державою» [4, с.6].

Процеси розбудови незалежної Української держави відкрили широкі перспективи для розвитку національної історичної науки. Водночас перед нею постали і важливі завдання, оскільки сьогодні дедалі очевиднішим стає той факт, що оздоровлення духовності українського суспільства, формування високої світоглядної культури, національної самосвідомості, подолання комплексу неповноцінності та провінційності, що нав'язувався українцям століттями, врешті-решт – вихід України на передові рубежі європейської і світової цивілізації є неможливим без повернення правди історії

Відповідно, історія України відіграє особливо важливу роль у навчально-виховному процесі кожного навчального закладу. Адже вітчизняна історія – це не лише навчальна дисципліна, але й частина національного світогляду, важлива складова загальної культури суспільства, усіх його членів. Без знання історії, як вже зазначалось раніше, не лише важко зрозуміти сучасне, передбачити й успішно розбудувати майбутнє, але й виховати свідомого громадянина, справжнього патріота української держави.

Висновки. Головними цілями навчання історичних наук майбутніх учителів історії у вищому навчальному закладі є:

- формування історичних знань;

- розвиток історичного мислення, що передбачає загальне розуміння історичного процесу в його різноманітності і суперечності;
- підготовка до свідомої активної участі в суспільному житті Української держави, усвідомлення її ролі та місця в європейському та світовому процесі;
- формування почуття співвідповідальності за долю України, Європи та світу в цілому;
- виховання у студентів особистісних ідей гуманізму, патріотизму і взаєморозуміння між народами на основі усвідомлення досвіду історії.

Таким чином, саме освіта озброює особистість науковими знаннями, формує наукову картину світу, фундаментальні цінності і орієнтації. Освіта – це виховання особистості, становлення її внутрішнього духовного світу, людського ставлення до дійсності, це утвердження пріоритету особистості, демократичних свобод, прогресивних орієнтацій. Історичні знання, що стали елементом, невід’ємною органічною частиною світоглядної культури особистості, виконують роль певного орієнтира для неї в її стосунках з навколишньою дійсністю, в упорядкуванні і організації цих стосунків, у розумінні їхнього значення.

Сформована засобами освіти історична свідомість має систематизований, науково обґрунтований характер. Її цінності і пріоритети входять у світоглядну культуру особистості, відіграють в ній активну творчо-конструкуючу роль.

Література:

1. В. Андрущенко, С. Дорогань Світоглядна культура сучасного вчителя: проблеми формування//Вища освіта України. – 2002. - № 3. – С. 5-13.
2. Губман Б.Л. Смысл истории: Очерки современных западных концепций. – М.: Наука, 1991. – 192 с.
3. Мировоззренческий потенциал гуманитарных наук / В.Ф. Лобас, А.С. Зеленько, Л.Н. Синельникова и др.; Под ред. В.Ф. Лобаса. – К.: Вища шк., 1990. – 171 с.
4. Оржешівський В. Національна ідея та громадянська освіта / Відродження. – 1998. – № 6. –
5. Табачковський В.Г. Людина – Екзистенція – Історія. – К.: Наукова думка, 1996. – 123 с.
6. Формирование мировоззренческой культуры молодежи / АН УССР. Ин-т философии; В.Г. Табачковский, Н.И. Соболева, М.А. Булатов и др.; Отв. ред. В.Г. Табачковский. – Киев: Наук. думка, 1990. – 312 с.
7. Atkinson R.F. Knowledge and Explanation in History. An Introduction to the Philosophy of History. – New York., 1980. – 229 p.; Goldstein L.J. Historical Knowledge. – London., 1976. – 238 p.

В статтє рассматривается проблема мировоззренческого значения истории. Раскрывается роль исторических дисциплин в формировании мировоззренческой культуры будущих учителей.

The problem of world view value of history is considered in the article. The role of historical disciplines in forming of the world outlook culture of future teachers is analyzed.